

Mediální
výzkumy

MML-TGI

Software

Ad-hoc
výzkumy

Vývoj
technologií

Výzkum chudých

27. 10. 2016

VÝZKUM TRHU, MÉDIÍ A VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, VÝVOJ SOFTWARE

Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9,

tel.: 225 301 111, fax: 225 301 101

e-mail: median@median.cz

Zpracováno exkluzivně pro:

iDNES.cz

Metodika výzkumu

Velikost vzorku	N = 1628 respondentů ve věku 18 a více let (reprezentativní N=1027 + booster pro dosažení dostatečného vzorku chudých respondentů)
Termín dotazování	22. 9. 2016 – 10. 10. 2016
Metoda sběru dat	Osobní sběr vyškolenými tazateli (CAPI) N = 587 Vyplnění elektronického dotazníku na internetu (CAWI) N = 1041
Výběr	Kvótní výběr
Realizátor a zadavatel	výzkum realizovala společnost MEDIAN s.r.o. (člen SIMAR) exklusivně pro redakci idnes.cz
Statistická chyba	Náhodná statistická odchylka činí +/- 1,5 procentního bodu u postojů, které zastává 5 % respondentů až +/- 3,5 procentních bodů u postojů, které zastává 50 % respondentů.

MEDIAN

DEFINICE CHUDÉ POPULACE

Definice chudoby

Ve výzkumu byli jako „chudí“ definováni ti, kteří splňují alespoň jednu z těchto podmínek:

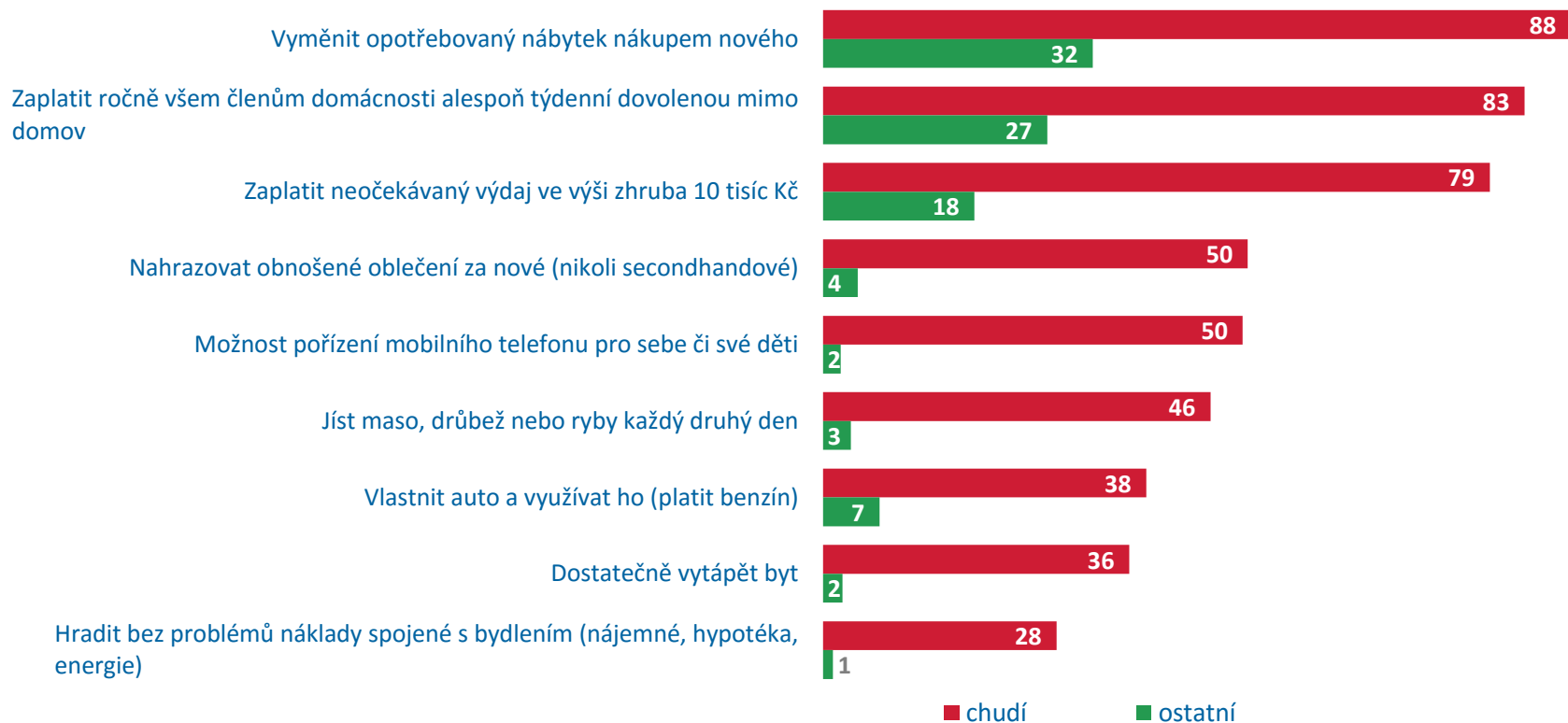
- Jsou nezaměstnaní
- Žijí v příjmové chudobě = čistý měsíční příjem jejich domácnosti je nižší než hraniční příjem at-risk-of-poverty
- Jsou těžce materiálně deprivovaní = nemohou si dovolit alespoň 4 z 9 následujících položek*:
 1. Zaplatit ročně všem členům domácnosti alespoň týdenní dovolenou mimo domov
 2. Zaplatit neočekávaný výdaj ve výši zhruba 10 tisíc Kč
 3. Jíst maso, drůbež nebo ryby každý druhý den
 4. Vlastnit auto a využívat ho (platit benzín)
 5. Dostatečně vytápět byt
 6. Nahrazovat obnošené oblečení za nové (nikoli secondhandové)
 7. Možnost pořízení mobilního telefonu pro sebe či své děti
 8. Hradit bez problémů náklady spojené s bydlením (nájemné, hypotéka, energie)
 9. Vyměnit opotřebovaný nábytek nákupem nového
- Jsou subjektivně velmi chudí (vnímají svou domácnost jako velmi chudou)

*Jedná se o inovovanou škálu materiální deprivace (prvních pět položek pochází z tradiční škály mat. deprivace, položky 6-9 jsou položky, u kterých se mezinárodně zvažuje zařazení do škály materiální deprivace místo zastaralých položek)

POROVNÁNÍ CHUDÉ A „NECHUDÉ“ POPULACE: A. FINANCE A NAKLÁDÁNÍ S NIMI

Materiální deprivace – co si nemohou finančně dovolit

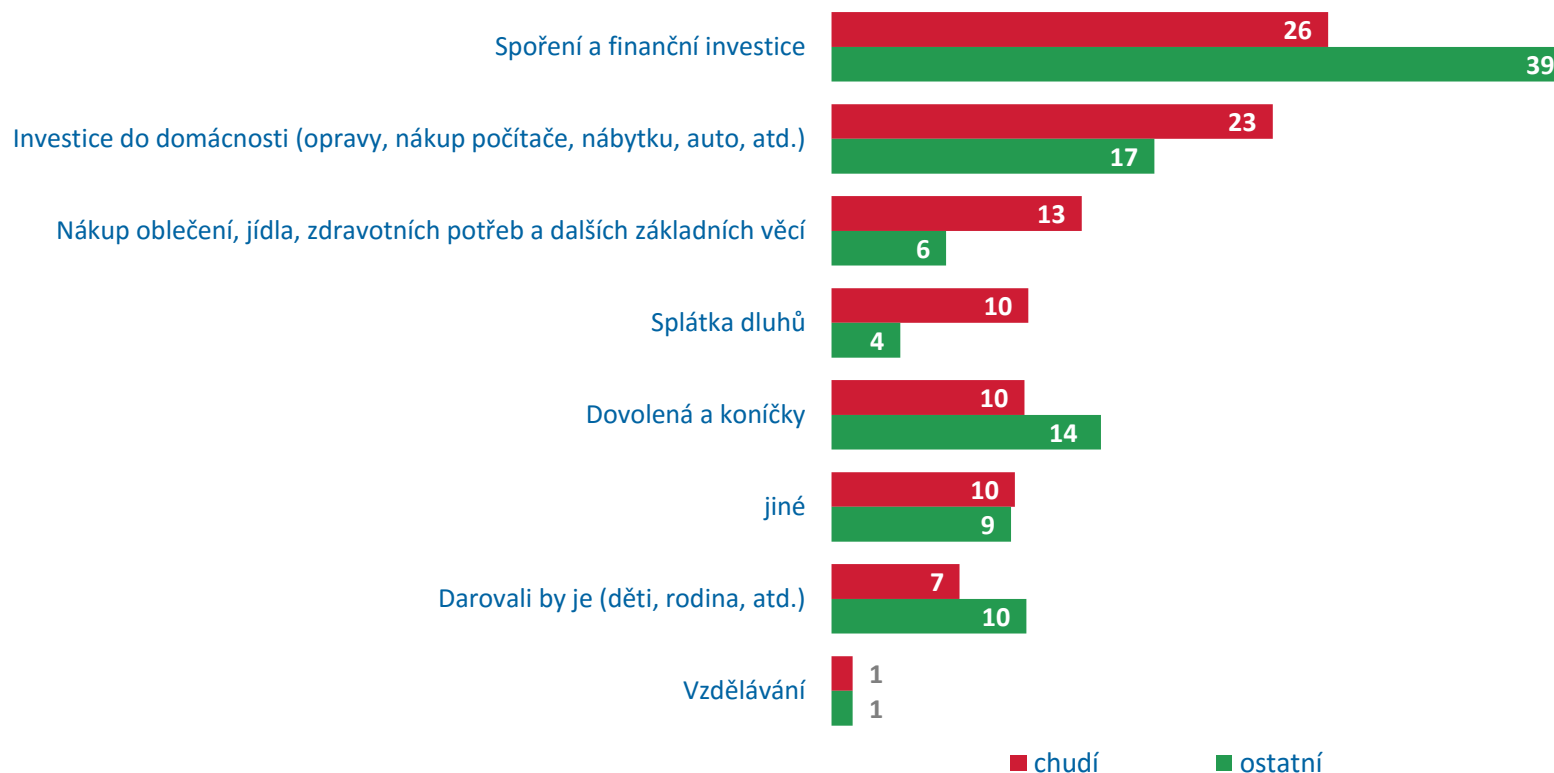

C03. Které z následujících položek si z finančních důvodů Vaše domácnost může nebo nemůže dovolit?

Populace „chudých“ se od zbytku společnosti výrazně odlišuje zasažením jevy, které sociologové popisují jako tzv. materiální deprivaci. Drtivá většina chudých si nemůže dovolit nákup nového nábytku pro nahrazení opotřebovaného, dovolenou či hrazení neočekávaného výdaje ve výši 10 tisíc Kč. Právě poslední položka zvyšuje náchylnost chudých lidí k zadlužení vyvolanému neočekávaným výdajem a jejich omezené schopnosti finančně plánovat. Poměrně velká část chudých (28-40 %) se setkává i se závažnějšími problémy, které se týkají neschopnosti zajistit kvalitní a stabilní bydlení a plnohodnotné stravování. Právě tyto dopady mohou být důvodem proč se chudoba rodin dle jiných výzkumů výrazně promítá do problémů jejich dětí ve škole, ve zdraví a v dalších oblastech.

N = 1628

Jak by naložili s darovanými 10 000 Kč? (otevřená otázka)

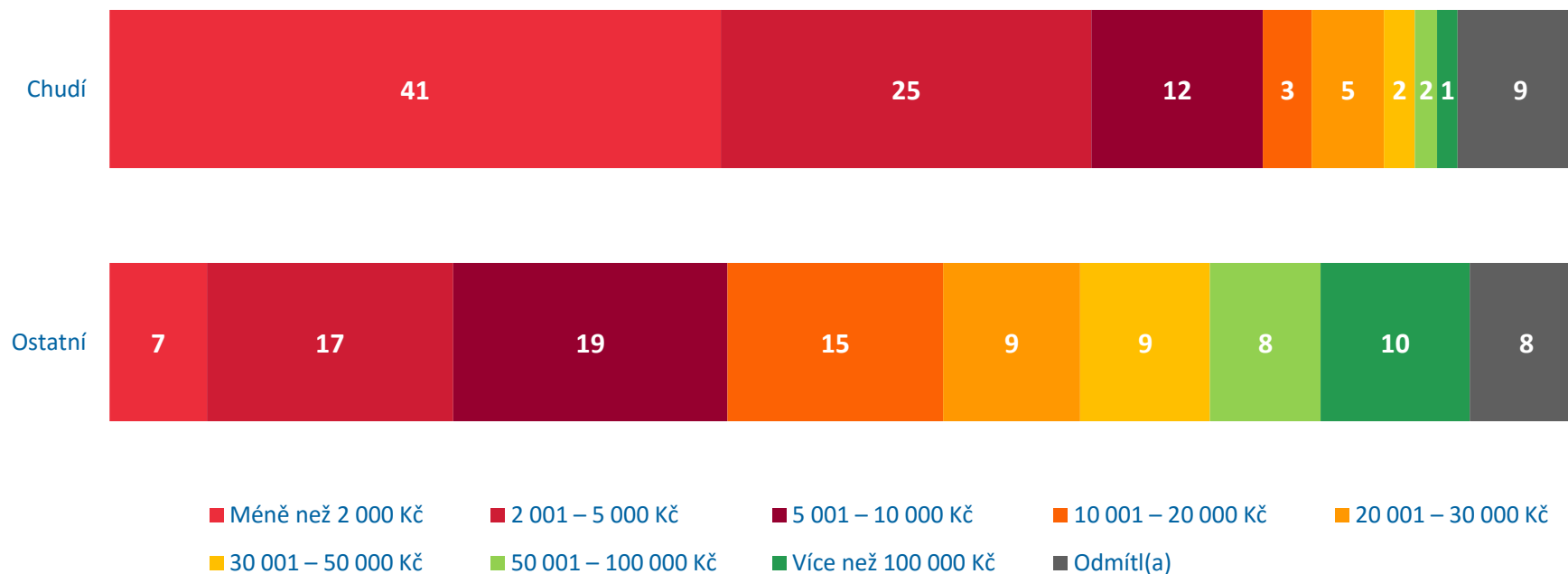

C05. Kdybyste dostal(a) deset tisíc korun, jak byste s nimi naložil(a)?

Ze zcela rozdílné intenzity materiálního nedostatku vychází rozdílný způsob s hypoteticky obdržnými 10 tisíci Kč. Celkem necelá polovina (46%) chudých by je okamžitě reinvestovala do nutných výdajů či vybavení domácnosti nebo jimi umožila dluhy. Mezi „nechudými“ tyto možnosti spontánně zvolilo jen 27 % lidí a výrazná je orientace na šetření. Toto zjištění mimo jiné souvisí s argumentem, že přijatelná míra redistribuce ve společnosti posiluje celkovou spotřebu a sílu ekonomiky, protože přesunuje finance hypoteticky umístované do spoření (bohatších) do spotřeby (chudších). V rámci populace chudých lidí lze vysledovat jisté vnitřní odlišnosti – například mladší a více vzdělaní chudí lidé častěji deklarují, že by spořili. To může být dáno tím, že trpí mírnější formou chudoby, ale i jiným přístupem k tomu, jak se z chudoby vymanit a čelit jejím negativním důsledkům.

N = 1628

Maximální možný nenadálý nutný výdaj

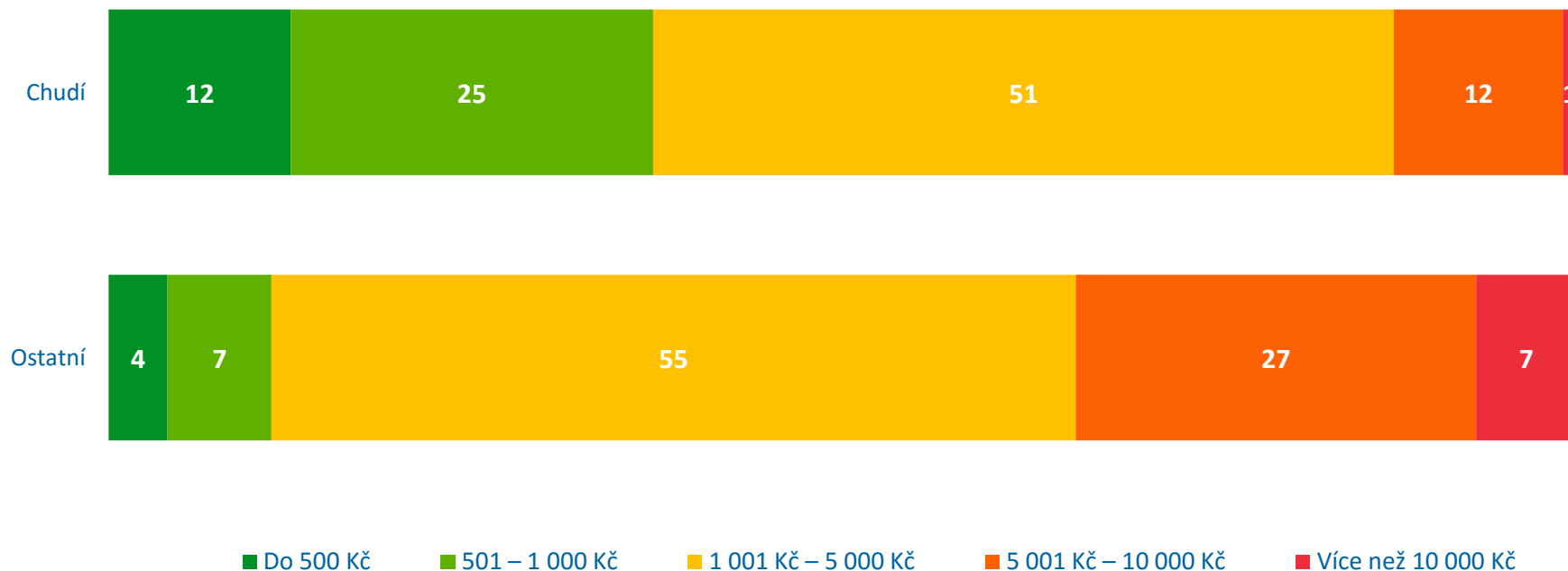

C06. Kolik byste v současnosti mohl(a) vydat za nenadálý nutný výdaj - tedy disponujete takovou částkou na účtu či hotově?

Dvě třetiny chudých respondentů jsou schopny aktuálně disponovat (z účtu či v hotovosti) jen částkou do 5 tisíc korun a 78 % má k dispozici částku do 10 tisíc Kč. Naopak ve zbytku populace si většina lidí (51 %) může dovolit vynaložit v případě potřeby částku nad 10 tisíc korun. Tato schopnost rezervy a možnost čelit nenadálým výdajům či zvyšování nákladů na bydlení, pokrýt krátkodobý výpadek z trhu práce apod. se může výrazně promítat do toho, jak tyto nenadálé události dopadají na domácnosti a dále posilují jejich chudobu a nutí je unikat k dlouhodobě neracionálním strategiím (zadlužení, nestálá prekarizovaná práce).

N = 1628

Částka vynakládaná na vánoční dárky

C09. Kolik utratíte Vy osobně za nákup vánočních dárků?

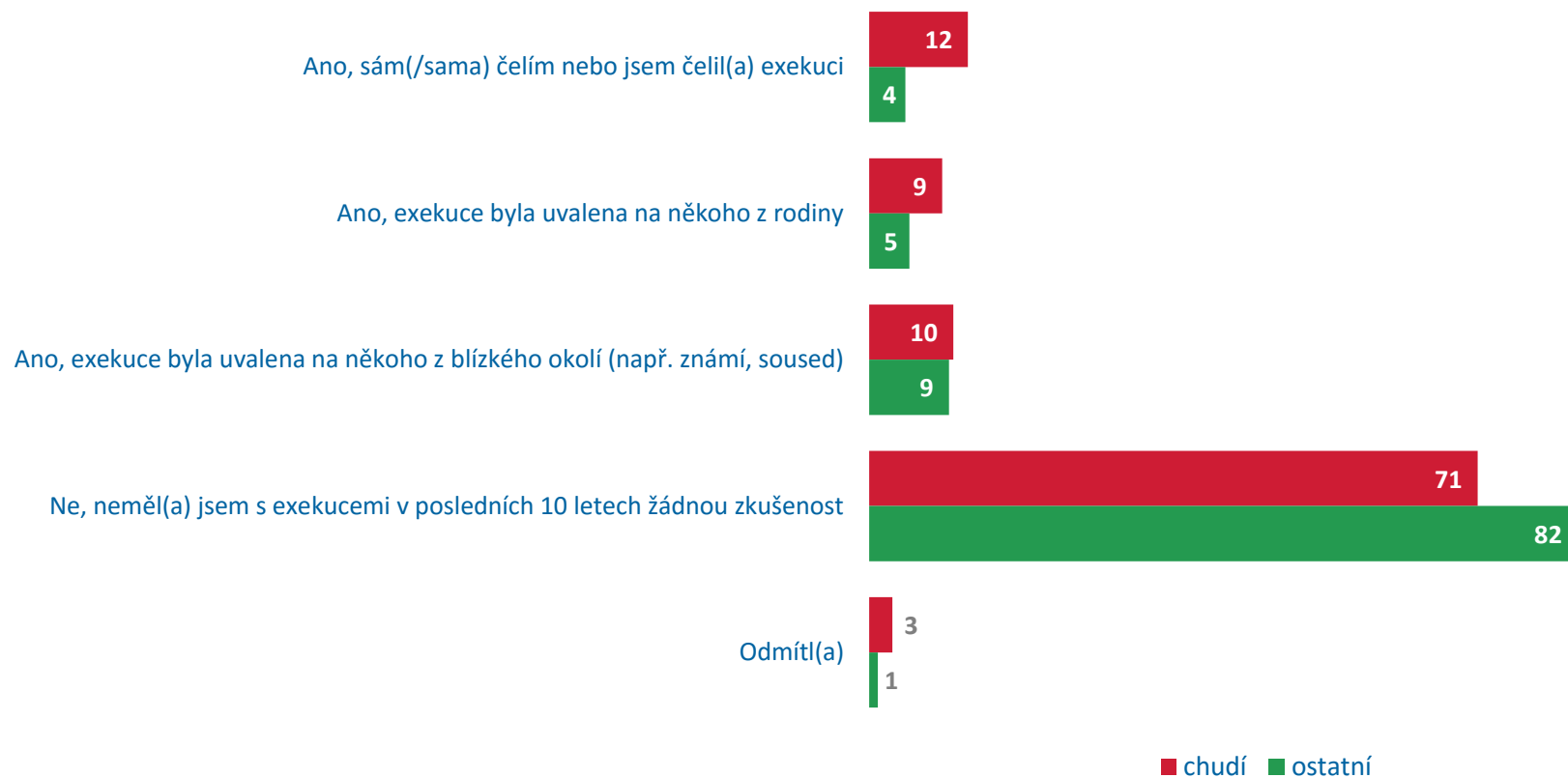
Mezi chudými respondenty 37 % kupuje na Vánoce jen symbolické dary v celkové částce do jednoho tisíce Kč. Ve zbytku populace je tato část lidí omezená (11 %). V chudých rodinách s dětmi do 13 let si s částku do tisíce korun vystačí 27 % respondentů (většinou rodičů), v nechudých rodinách to je pouze 5 %. V chudých rodinách s dětmi dá 20 % respondentů na dárky celkem více než 5 tisíc, v nechudých rodinách tuto částku vydá zhruba polovina respondentů.

N = 1628

POROVNÁNÍ CHUDÉ A „NECHUDÉ“ POPULACE: B. EXEKUCE A JEJICH DOPADY

Zkušenost s exekucemi

C07. Měl(a) jste v posledních 10 letech nějakou zkušenost s exekucemi?

Zhruba 13 % ze všech respondentů se samo či v rodině setkala s exekucemi. Mezi chudými respondenty je to však okolo takřka 20 % a mezi zbytkem populace má tuto zkušenost necelá desetina. Exekuce tedy s chudobou výrazně souvisí. Může to být dáno tím, že zadlužení nejchudší části populace je v ČR častější než v jiných státech (UNDP Roma Survey) i faktem, že exekuce výrazně navyšující dlužné částky jsou důvodem propadnutí některých domácností do chudoby. S exekucemi mají přímou či zprostředkovanou zkušenost nejčastěji lidé mezi 40 a 69 lety věku.

N = 1628; možno zaškrtnout více možností

Zkušenost s průběhem vlastní exekuce či exekuce v rodině

C08. Jaký byl průběh této exekuce? Došlo při ní k následujícím věcem?

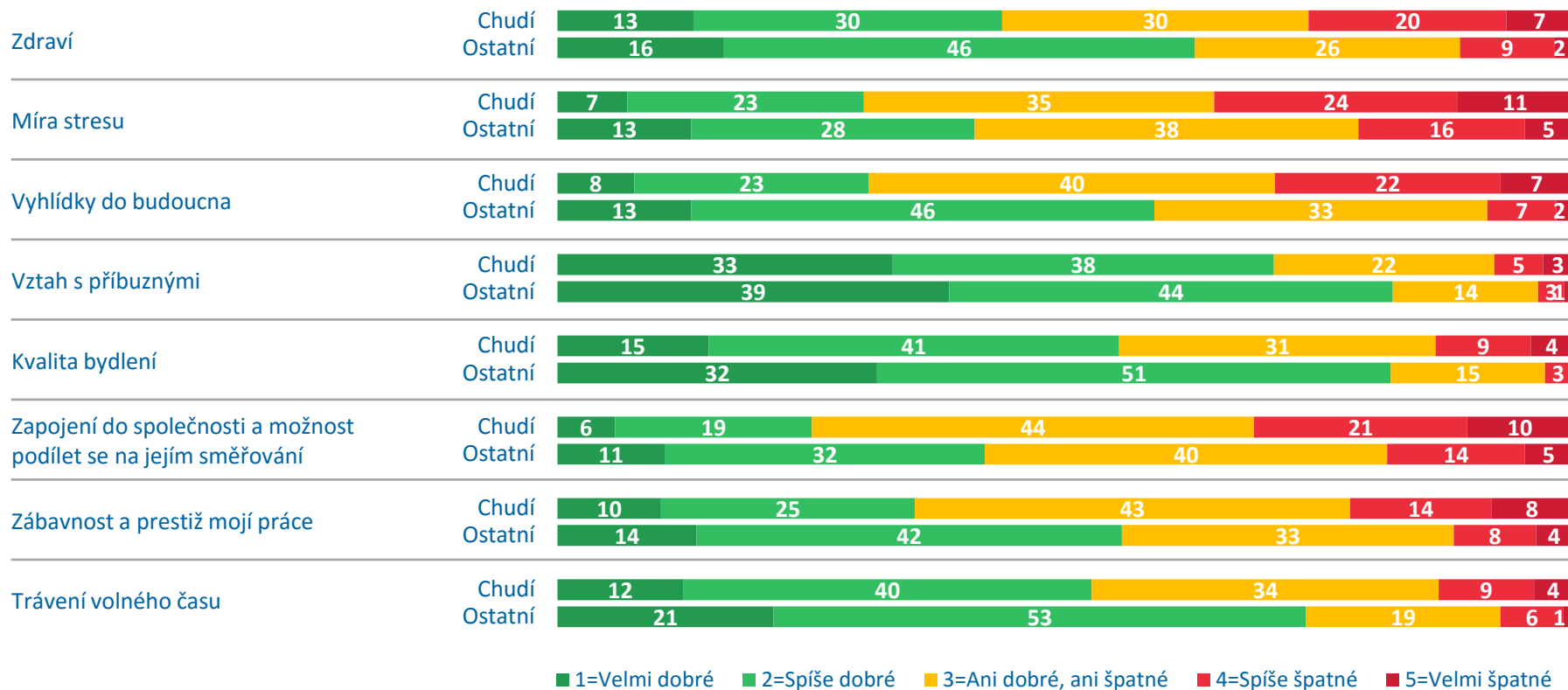
Většinou několikanásobek dlužné částky zaplatila při exekuci chudá i „nechudá“ populace. Pro chudou populaci to může díky omezeným prostředkům, kterými disponuje pro hrazení nečekaných výdajů (viz výše), často resultovat v dlouhodobé narušení rozpočtu domácnosti a propadnutí do intenzivnějších forem chudoby. Chudá populace se i díky tomu liší v řešeních – 41 % přiznává řešení exekuce další půjčkou a 30 % díky exekučním srážkám vystoupilo z trhu práce. Tyto strategie jsou celkově mezi respondenty (nejen chudými) zasaženými exekucemi relativně časté. Pokud bychom udělali projekci na celou populaci, lze odhadovat, že s propadem řešením exekuce další půjčkou (strategie často resultující do dluhové pasti) má zkušenost 140 – 180 tisíc českých domácností a s přechodem na šedý pracovní trh v důsledku exekucí zhruba 80 - 120 tisíc domácností.

N = 194, jen ti, kteří mají osobní zkušenost s exekucí či exekucí v rodině; možno zaškrtnout více možností

POROVNÁNÍ CHUDÉ A „NECHUDÉ“ POPULACE: C. POCIŤOVANÁ KVALITA ŽIVOTA

Hodnocení aspektů života

C10. Ohodnoťte, prosím, následující aspekty svého života. K hodnocení použijte škálu od 1 do 5, kde 1 = Velmi dobré a 5 = Velmi špatné.

Chudí lidé hodnotí výrazně hůře všechny zkoumané aspekty svého života kromě vztahu s příbuznými. Část souvislosti je nepřímá, například daná věkem (chudobou mírně častěji trpí staří lidé, kteří mají horší zdraví a omezení v trávení volného času apod.). Vztah ale platí i při kontrole věku. Například v hodnocení zdraví chudoba nehraje roli u krajních věkových skupin (do 29 a nad 70 let), chudí lidé mezi 30 a 60 lety ale svoje zdraví hodnotí jako výrazně horší než „nechudí“. Naopak se ukazuje, že chudoba navyšuje míru stresu zejména mezi starými lidmi nad 70 let. Kvalitu trávení volného času výrazně omezuje chudoba ve všech skupinách nad 30 let. Pocit omezených možností zapojit se do společnosti a podílet se na jejím směřování pociťují proti svým nechudým protějškům zejména chudí lidé ve středním a starším středním věku (40-69 let). Výrazně vyšší míru stresu a horší vyhlídky do budoucna reportují v rámci chudé i nechudé populace lidé, kteří mají zkušenosti (osobní či rodinné) s exekucemi. V chudé populaci navíc exekuce dopadají i na rodinné vztahy a kvalitu bydlení.

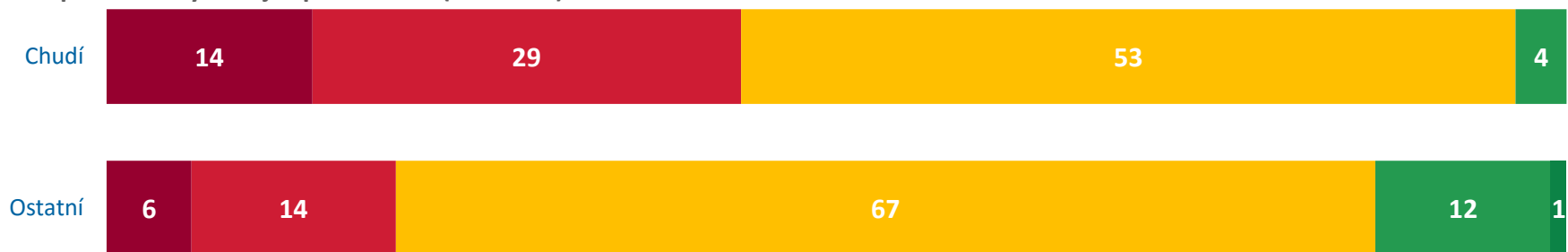
POROVNÁNÍ CHUDÉ A „NECHUDÉ“ POPULACE: D. ZDROJE CHUDOBY

Příjem domácnosti, ve které respondent vyrůstal

Všichni respondenti (+ 18 let)

Respondenti vyrůstající po revoluci (18-40 let)

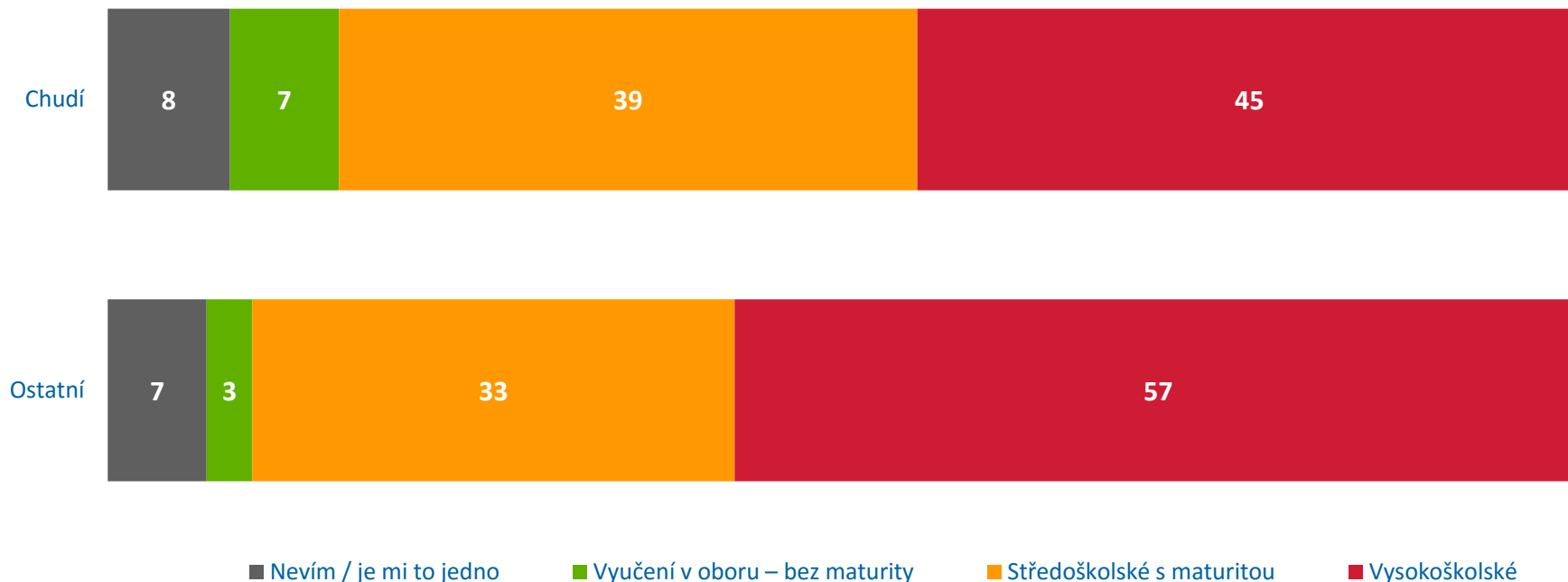
■ Nízkopříjmová ■ Podprůměrně příjmová ■ Průměrně příjmová ■ Nadprůměrně příjmová ■ Vysoce příjmová

C12. Jak byste z hlediska příjmu ohodnotil(a) domácnost, v níž jste vyrůstal(a)?

Chudobu jednotlivce ovlivňují jeho schopnosti a snaha (meritokracie), ale i vstupní šance a podmínky života (determinace). Ve výzkumu 43 % chudých lidí deklaruje, že se narodilo v nízkopříjmové či podprůměrně příjmové domácnosti. Mezi „nechudými“ je to je 27 %. Část chudoby se tak přenáší napříč generacemi. Lze předpokládat, že objektivní mezigenerační přenos chudoby je v současnosti ještě vyšší, protože: a) mezi lidmi, kteří vyrůstali po revoluci a dnes je jim do 40 let je závislost chudoby na příjmovém statusu rodičů vyšší (viz druhý graf), b) respondenti mohou subjektivně posuzovat domácnost rodičů podle svých standardů (bohatý člověk označí za průměrně příjmovou bohatší domácnost než chudý).

N = 1628

Přání dosaženého vzdělání dětí

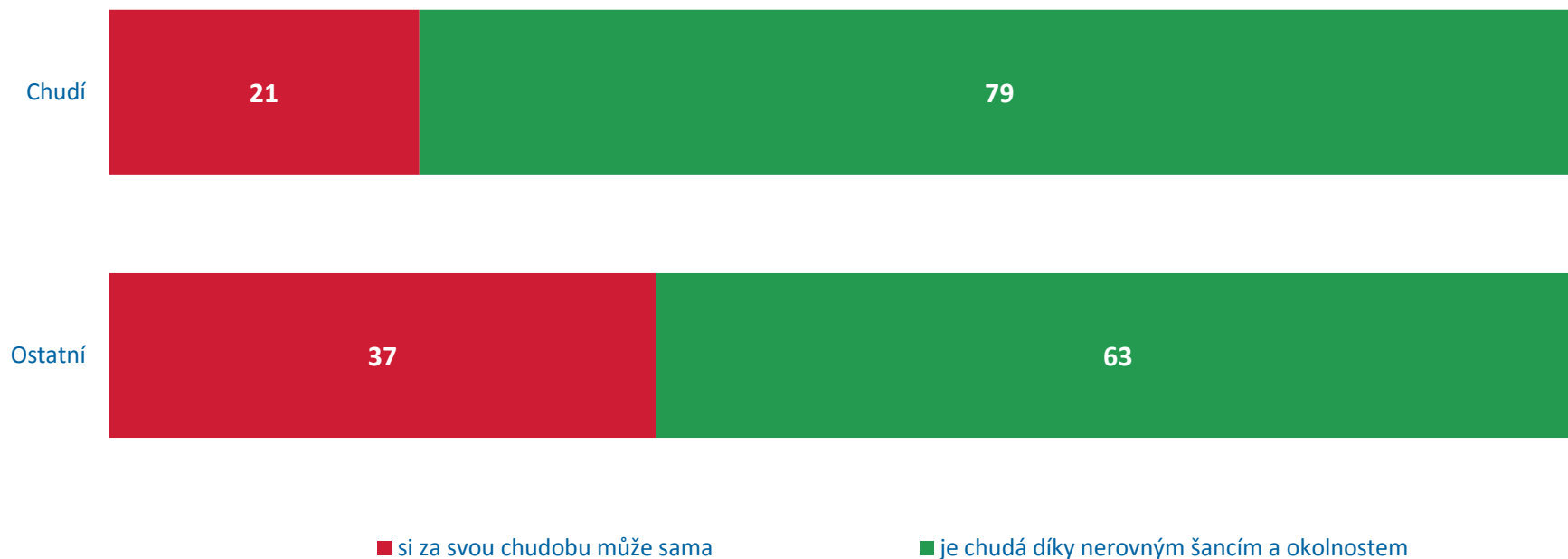

C11. Jakého vzdělání byste chtěl(a) aby dosáhly Vaše děti / Vaše dítě?

Jedním z mechanismů mezigenerační reprodukce chudoby mohou být rozdílné vzdělanostní aspirace rodičů. Vyšší stupně vzdělání dosud v ČR výrazně chrání před chudobou (jen naprosté minimum VŠ vzdělaných trpí materiální deprivací a či nezaměstnaností). Chudá populace přitom má mírně nižší vzdělanostní aspirace pro svoje děti – což se projevuje zejména aspirací k VŠ vzdělání. Ta se přitom nemusí projevovat jen (ne)dosažením VŠ vzděláním, ale tím, že v časně diverzifikujícím českém školství chudší rodiče častěji dělají volby (např. při výběru ZŠ, přechodu na víceletá gymnázia, výběru SŠ), které může znesnadnit i dosažení kvalitního středního vzdělání.

N = 515, jen ti, kteří mají děti, se kterými žijí v domácnosti

Může si většina lidí za svou chudobu, nebo jsou chudí díky okolnostem

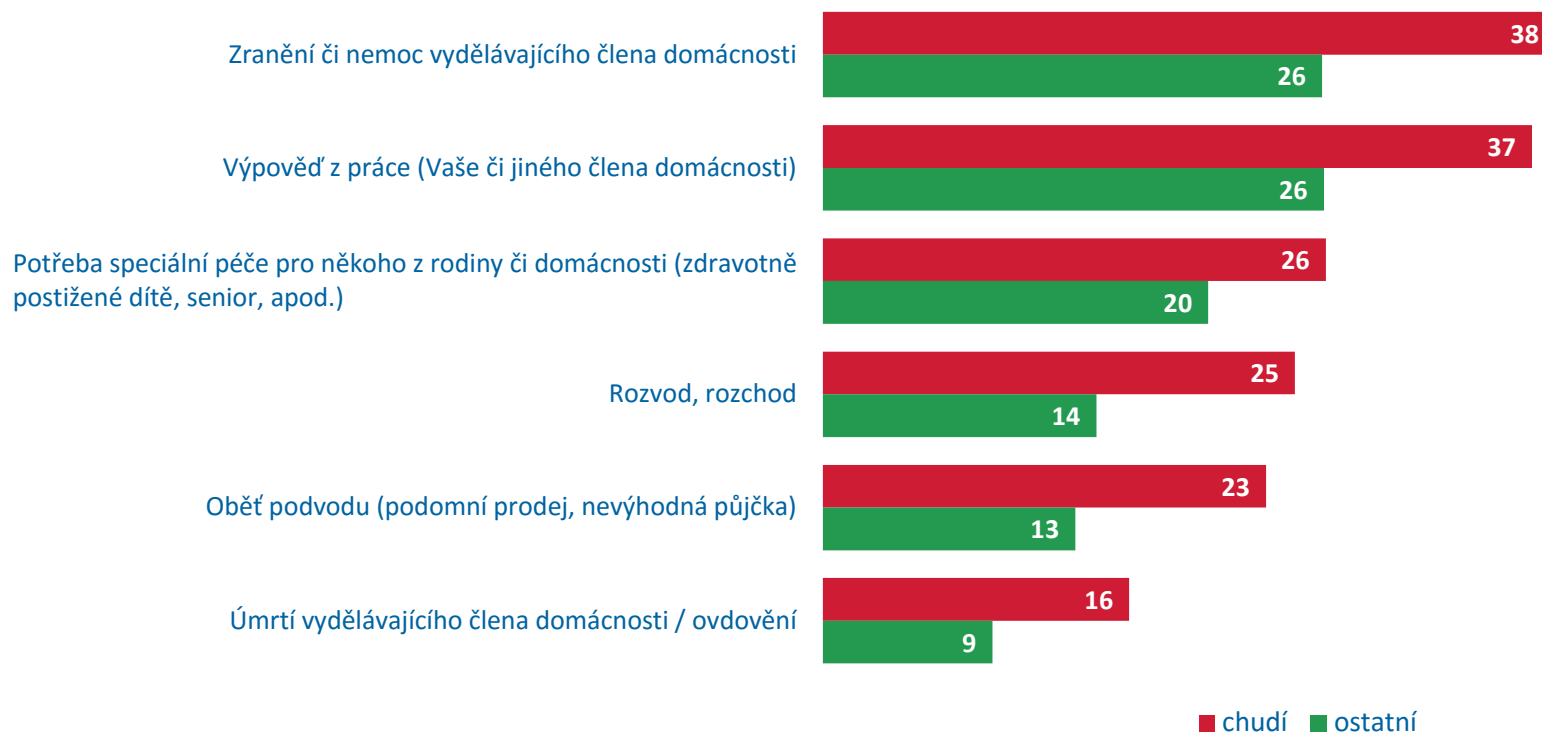

C14. Myslíte si, že většina chudých lidí

V populaci celkově převládá pocit, že většina chudých lidí se ve své situaci ocitla díky nerovným vstupním šancím a okolnostem. Mezi chudými lidmi si to ale myslí drtivá většina lidí, zatímco postoje respondentů, kteří chudí nejsou, jsou více rozpolcené. Na hodnocení se přitom neshodne ani populace chudých. Mezi nimi nejčastěji (cca v 85 %) chudobu za nezávislou označují lidé se základním vzděláním a z chudých regionů a lidé, kteří se setkali s nějakou nečekanou negativní událostí (viz další slide).

N = 1628

Události, jež negativně ovlivnily ekonomickou situaci domácnosti

C13. Zažil(a) jste v posledních 10 letech následující události, které negativně ovlivnily ekonomickou situaci Vaší domácnosti?

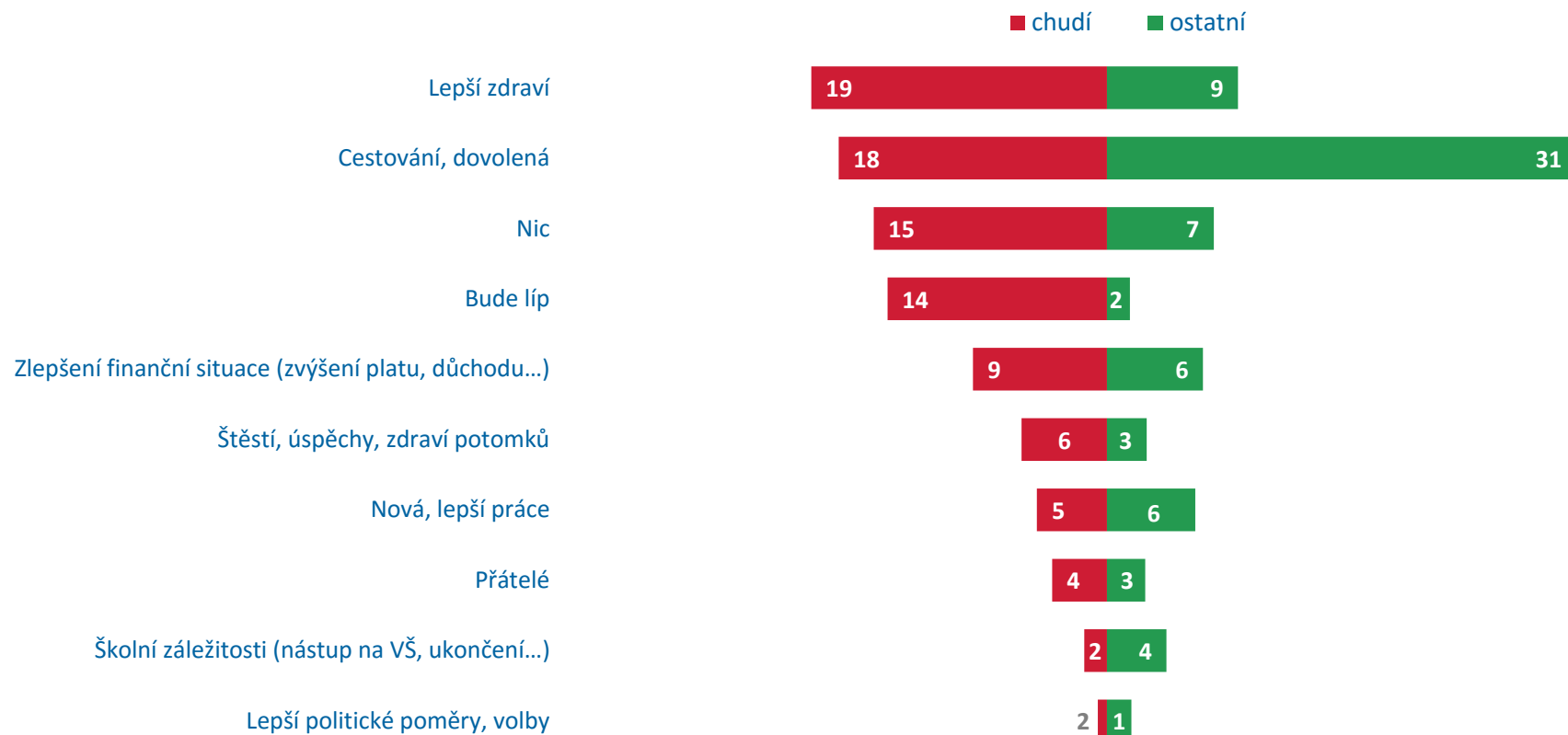
Výzkum zkušeností s negativními událostmi ukazuje, že část chudoby je vskutku způsobena či posílena nečekanými vnějšími okolnostmi. Chudí respondenti se výrazně častěji setkali se všemi zkoumanými negativními událostmi. Zhruba 77 % chudých respondentů se setkala za posledních 10 let alespoň s jednou z nich – mezi „nechudými“ to bylo „jen“ 60 %. Takřka 50 % chudých se přitom potýkalo s více než jednou z těchto událostí – mezi „nechudými“ to bylo „jen“ 30 %. U některých problémů (zdravotní problémy, výpověď z práce) může být chudoba a související faktory i jedním z důvodů události. U všech však lze předpokládat negativní dopad na následné hospodaření domácnosti.

N = 1628

POROVNÁNÍ CHUDÉ A „NECHUDÉ“ POPULACE: D. OČEKÁVÁNÍ

Na co se těší v příštím roce? V čem se skupiny liší

C15. Na co se těšíte v příštím roce?

Chudí respondenti se od zbytku populace liší zejména v tom, že se těší na možnou změnu situace související s chudobou (zlepšení života obecně – „bude líp“, zlepšení finanční situace, zlepšení zdraví). Protože si často nemohou dovolit cestovat (přes 80% chudých domácností si nemůže dovolit týdenní dovolenou rodiny mimo domov), těší se v omezené míře na dovolené. Populace chudých je také specifická v tom, že se častěji (15 %) než zbytek respondentů (7 %) netěší na nic.

N = 1628

Na co se těší v příštím roce? V čem se skupiny neliší

C15. Na co se těšíte v příštím roce?

Ve zbývajících oblastech se chudí lidé od zbytku populace příliš neliší. V obou skupinách hraje velkou roli rodina, vztahy a přátelé a k těmto hodnotám a vztahům lidé upínají svoje pozitivní očekávání.

N = 1628

MEDIAN

SPECIFICKÉ POSTOJE CHUDÝCH

Očekávání zlepšení finanční situace

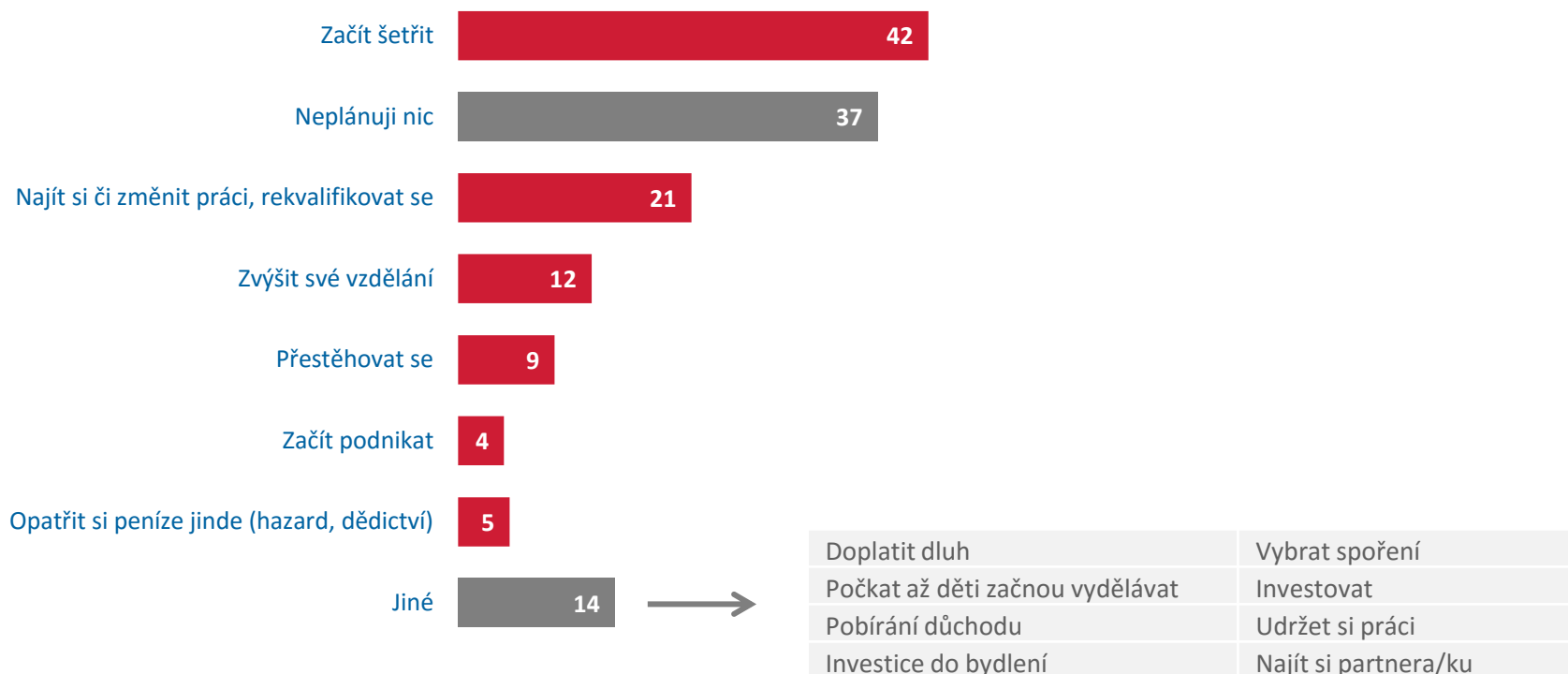

C16. Domníváte se, že se finanční situace vaší domácnosti situace v budoucnulepší?

Méně než polovina (45 %) chudých lidí očekává, že se jejich finanční situace v budoucnulepší. Častěji toto očekávání mají lidé do 29 let (80 %) do jisté míry také lidé ve věku 30-39 let (58 %). Mezi staršími lidmi doufá ve zlepšení situace menšina. Ve zlepšení situace doufají dle očekávání více lidí, kteří trpí měkčími formami chudoby a mezi ekonomicky aktivními ti, kteří mají alespoň maturitu a je u nich realističtější posílení pozice na trhu práce.

N = 816

Plánované věci pro zlepšení finanční situace

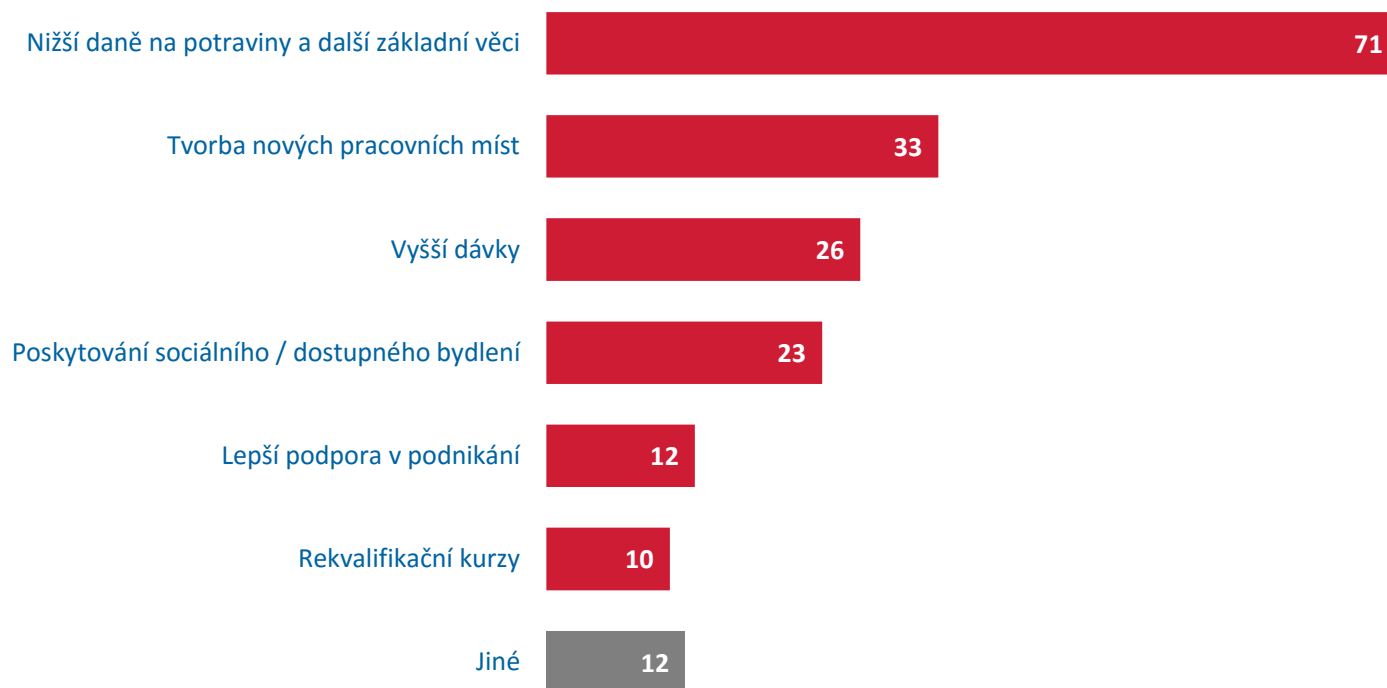

C17. Co plánujete udělat pro zlepšení finanční situace Vaší domácnosti? Vyberte nejvýše 3 věci, které vážně plánujete.

Hlavními individuálními strategiemi pro vymanění se z chudoby je šetření a změna/zlepšení pracovní pozice. Takřka dvě pětiny chudých ovšem neplánují nic z nabízených možností. Frekvence této odpovědi roste s věkem. Mezi chudými lidmi do 39 let možnost uvádí jen cca 15 %, ve střední věkové kategorii 40-59 okolo 34 % a mezi nad 60 let neplánuje nic většina respondentů. Může se jednat o vliv smíření se socioekonomickou pozicí díky dlouhodobé zkušenosti, ale také o fakt, že lidé v předdůchodovém a důchodovém věku mají objektivně omezenější možnosti ji změnit. Tento jev může zajímavě souviset mj. i se zjištěním, že právě starší chudí lidé pociťují vyřazení z možnosti podílet se na chodu společnosti a častěji inklinují k volbě radikálně rovnostářských politických alternativ (KSČM).

N = 816

V čem by mohl pomoci stát či obec?

C18. V čem myslíte, že by Vám nejvíce mohl pomoci stát či obec? Vyberte nejvýše 3 věci, které by Vám nejvíce pomohly.

Některé nedávné studie (think-tank IDEA) poukázaly na to, že daňový systém v ČR velmi málo redukuje chudobu, mimo jiné proto, že obsahuje omezenou a nerovnoměrnou progresi v daních z příjmu (které se navíc nevztahují na důchodce a pracovní neaktivní, kteří tvoří podstatnou část chudých lidí) a naopak vysoce daní základní spotřebu. V souladu s tím i respondenti výzkumu majoritně odpovídají, že stát by jim nejvíce pomohl právě snížením danění mandatorních výdajů domácností (potraviny a další základní věci). Ty u chudých tvoří často okolo 50 % výdajů, zatímco u zbytku společnosti jen okolo 1/3 výdajů. Mandatorní výdaje domácností (potraviny, zdraví, bydlení) přitom od roku 2002 zdražují rychleji než výdaje nepovinné. Struktura inflace tak v uplynulých 15 letech více poškozovala právě chudé lidi.

N = 816

O nás

MEDIAN, s.r.o je nezávislá soukromá společnost pro výzkum trhu, médií a veřejného mínění & vývoj analytického a marketingového software. Společnost působí na trhu od roku 1993 a realizuje všechny typy kvalitativních i kvantitativních výzkumů trhu a veřejného mínění, včetně oficiálních mediálních měření a MML-TGI.

Garance kvality

MEDIAN je členem odborných sdružení:

SIMAR
ESOMAR
TGI Network
American Marketing Association.

Kontakt

Daniel Prokop
gsm: 608 333 902
daniel.prokop@median.cz

MEDIAN
Národních hrdinů 73
Praha 9, 190 12
www.median.cz
Tel: + 420 225 301 111

